

๒. เอกภวคตปัญหา ๔๐

พระราชชาตรัสถามว่า "พระผู้เป็นเจ้าของเจ้า ธรรมทั้งหลายที่ถึงความเป็นอันเดียวกันเหล่านี้ อาจแยกออกบัญญัติให้ต่างกันว่า 'นี่ผัสสะ นี่เวทนา นี่สัญญา นี่เจตนา นี่วิญญาณ นี่วิตก นี่วิจารณ์' ดังนี้ ได้หรือไม่ ?"

พระเถระเจ้าถวายวิสัชนาว่า "ขอถวายพระพร การที่จะแยกออกบัญญัติให้ต่างกัณดั่งนั้นไม่ได้."

จ. "ขอพระผู้เป็นเจ้าของเจ้าจงอุปมาให้ข้าพเจ้าฟัง."

ก. "เหมือนอย่างว่า พนักงานผู้แต่งเครื่องเสวยของพระราชาก็จะแต่งพญานชนะสุประวิคิตี ก็คงจะแทรกนมส้มบ้าง เกือบ้าง ชิงบ้าง ผักชียี่หว่าบ้าง พริกบ้าง เครื่องปรุงอื่น ๆ บ้าง ลงในพญานชนะสุประวิคิตินั้น; พระราชาจะรับสั่งให้ชาวเครื่องนั้นแยกเอารสแห่งของที่แทรกลงในพญานชนะสุประวิคิตินั้น มาถวายเป็นอย่าง ๆ ทั้งหมด; ชาวเครื่องนั้นอาจแยกรสที่ปรุงเข้าเป็นอันเดียวกันแล้วนั้น มาถวายเป็นอย่าง ๆ คือ รสเปรี้ยวบ้าง รสเค็มบ้าง รสขมบ้าง รสเผ็ดบ้าง รสฝาดบ้าง รสหวานบ้าง ดังนี้ ได้หรือไม่ ?"

จ. "การที่จะแยกรสปรุงเข้าเป็นอันเดียวกันแล้ว ออกให้เป็นอย่าง ๆ ดั่งนั้นไม่ได้, ก็แต่รสเหล่านั้น ย่อมปรากฏชัดตามลักษณะของตัว ๆ เอง."

ก. "ข้อนั้นฉันใด, การที่จะแยกธรรมทั้งหลายนั้นออกบัญญัติให้ต่างกัณดั่งนั้นไม่ได้, ก็แต่ว่า ธรรมทั้งหลายนั้น ย่อมปรากฏชัดตามลักษณะของตัว ๆ เองฉันนั้น."

จ. "พระผู้เป็นเจ้าของเจ้าช่างฉลาดจริง ๆ."

พระเถระเจ้าทูลถามว่า "ขอถวายพระพร เกลือเป็นของรู้ได้ด้วยจักขุหรือ ?"

พระราชชาตรัสตอบว่า "รู้ได้ด้วยจักขุสิ พระผู้เป็นเจ้าของเจ้า."

ก. "พระองค์ทรงพิจารณาจงดี."

จ. "รู้ได้ด้วยลิ้นหรือ."

ก. "ขอถวายพระพร รู้ได้ด้วยลิ้น."

จ. "รู้ได้ด้วยลิ้นอย่างเดียวหรือ."

ก. "ขอถวายพระพร."

จ. "ถ้าอย่างนั้น เรื่องอะไรก็จึงต้องขม่นมาด้วยเกวียนเล่า, นำมาแต่
เกลือก็แล้วกัน."

ค. "ไม่อาจนำมาแต่เกลือ, เพราะสภาวะทั้งหลายเหล่านี้ คือ เกลือกับ
น้ำหนัก เข้ากันเป็นอันเดียว ต่างกันแต่โดยความเป็นอารมณ์."

ค. "ขอถวายพระพร คนอาจชั่งเกลือด้วยตาชั่งได้หรือไม่?"

จ. "ได้ซิ เพราะผู้เป็นเจ้าของ."

ค. "ขอถวายพระพร ไม่ได้, ชั่งได้แต่น้ำหนักต่างหาก."

จ. "พระผู้เป็นเจ้าของช่างฉลาดจริง ๆ."